

לשחק במשחקים בשבת וביו"ט - שיעור 695

I. ההקדמה - אסור לשחק בשבת וביום טוב בכל מיני שחוק שאין בו תועלת בידיעת חכמת השחוק הוא ואף בחול יזהר משום מושב לצים (מ"ב של"ח - סק"ח) (שהביא דעת המהר"א ששון) ועיין בכף החיים (של"ח - סק"ט) שהביא דברי המרדכי דהעוסק במשחקים הוא בנידוי ולכן כל הדברים שאמורים בשיעור הזה הוא לגבי ילדים שלמטה מגיל בר מצוה ולאחרים ודאי רצוי שימנעו עצמם ממשחק בשבת מ"מ אין למחות בנשים וקטנים דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (מ"ב ש"ח - קנ"ח)

II. המשחקים

(א) **לנפח כדרים בשבת (balloons)** עיין בשש"כ (ט"ז - ה) שכתב דכדורים שהדרך לנפח בהם אויר ולקשור אותם הרי הם מוקצה בשבת וביו"ט (כמו מוכין לשיטת הרמב"ם) אבל אם שאין דרך לקושרם מותר דכל שאין בו טורח גדול וגם אין בו אומנות שפיר שרי דהו"ל ככלי של פרקים שאין לחוש לשמא יתקע ואפילו במשאבה (pump) מותר (בשם הרשז"א)

(ב) **לשחק בלגו (Lego blocks)** עיין באג"מ (ה - כ"ז - כ"ז) דאין ליתן לילדים שישחקו במשחקים של בנין וסתירה אכן אין דינן כמוקצה כיון שהקטנים משתמשים בו בעצמם

(ג) **עריכת משחק ע"י ספרינג (winding toys)** עיין בספר טלטולי שבת (דף 28) שכתב דשמע מרב משה פיינשטיין דעריכת המשחקים כאילו דומה ממש לעריכת השעון (של"ח - ג) לפי הח"א דיש איסור תורה ומ"מ אינם מוקצים משום דעומדים ומיוחדים לילדים ועיין בחזו"א (ג - ט ד"ה כתב הח"א) דכתב דע"י עריכת השעון יוצר כח חדש בהמסובב שידחוק על האופנים שינועו כולם וזו היא בונה או מכה בפטיש וע"ע במנחת שלמה (דף ע"א אות 6) שפלג על דבריו וכ"כ הספר שלמי יהודה (דף ל"ג - אות י"ח) שכתב בשם רב אלישיב דעריכת הצעצועים אסור אבל דינם ככלי שמלאכתו לאיסור

(ד) **צעצועים העשויים בהכרח להוציא ניצוצי אש (spark generating toys)** אין כל היתר לשחק בהם כיון דמתכוין להוציא אש וגם לא חשיב מקלקל מכיון שעומד לכך (שש"כ ט"ז - י"ד והטרה מ) משא"כ בכגדים עשויים מחומר סינטטי דמותר ללובשם גם אם בשעת לבישתם נוצרים כעין ניצוצות שאינו מתכוין לכלום ועיין בפמ"ג (תק"ז מ"ז סק"ח) דמכה בברזל על אבן ויוצאין ניצוצי אש לאו הכערה הוא

(ה) **לשחק בכדור** הרמ"א כתב ונהגו להקל אפילו לגדולים וכ"ש לקטנים ועיין שו"ת אור לציון (ז - דף רי"ז) שכתב שפשוט הוא שדבר שמותר לבני אשכנז יש להתיר לקטן מבני ספרד

(ו) **SCRABBLE or DELUXE** - עיין באג"מ (ה - כ"ז - י"ד) דמשחק זה שהאותיות נאחזות במקומן במשבצות הוי מוקצה כיון דאסור לשחק במשחק זה בשבת אכן אם ילדים משחקים בחתיכות המשחק או שהשתמש בו כדי ללמד צורות האותיות אז לא הו"ל מוקצה משמע שהוא כלי שמלאכתו לאיסור ועיין באג"מ (ב - קל"ה) וכ"כ השש"כ (ט"ז - כ"ג) אבל בלא מסגרת מותר

(ז) **PUZZLES** - עיין בשש"כ (ט"ז - כ"ג) דאם יקבע את המלה או את התמונה במסגרת והחלקים השונים מתחברים אסור משום כותב וכ"כ האג"מ (ה"ל) ורב אלישיב (ה"ל) וע"ע בשו"ת אור לציון (ז - דף רע"ז) שכתב דלא גזרו על משחק של קטנים וגם Deluxe Scrabble מותר

(ח) **CHES, CHECKERS, AND OTHER BOARD GAMES** - מעיקר הדין מותר לשחק בו (של"ח - ה) ומ"מ יש להחמיר ולכן אינו מוקצה (מ"ב סק"ח) ושלמי יהודה (דף ס"א - ס) ביאור הדבר

היכא שאין משתמשים בהמשחק משום חומרא בעלמא יש אומרים שאינו מוקצה (הלבוש) וי"א שהוא מלאכתו לאיסור (מג"א) ועיין בה"ל (של"ח - ח ד"ה חסור) אמנם האג"מ (ה - כ"ז - י) כתב דאפילו במשחקים אלו שאסורים משום עובדא דחול אכן כיון דמיוחדים לקטנים לא הו"ל מוקצה משמע אם אינם מיוחדים לקטנים והוא עובדא דחול הוי מוקצה ופמ"ג היה מסופק בדבר (בה"ל הג"ל) וטוב לקנות משחק של שח מט מיוחד לשבת כמו כל עובדא דחול

(ט) IMITATION MONEY GAMES - עיין בשש"כ (ט"ז - פ"ד) דכיון דלאו כסף ממש הוא שרינן בכל גווני מ"מ טוב להמנע ממשחקים הריכוז (Monopoly) וסביבון (Dreidel) בשבת ולהחיי אדם (הג"ל) אי חשש כתיבה אסור

(י) משחקי קוביא (dice) כגון סבלנות מותרים בשבת (שש"כ ט"ז - ל"ג Chutes and Ladders) ולא דמי לקוביא (מ"ב שכ"ז - סק"ז) שהוא אבק גזל דאסור מדרבנן אף בחול לדעת הרמב"ם

(יא) ספר שמראה איך לנגן שירים בכלי שיר (music sheets) הוא כלי שמלאכתו לאיסור (שלמי יהודה דף ש"ז בשם רב אלישיב) וע"ע באג"מ (ה - כ"ג) דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושה בו איסור ולא דבר שנעשה ע"י איסור

(יב) BLOWING BUBBLES - עיין בשש"כ (ט"ז - ה"ה פ"ח) דאין לעשות בלונים במי סבון אך אין למנוע ילדים מלעשות כן דהרי הבלונים אין להם כל קיום מ"מ יש נוהגים להקל לשטוף כלים בחומרי ניקוי הגם שהם מעלים קצף ואין בכך משום איסור נולד דשאני התם שאינו מתכוין לעשות קצף משא"כ בני"ד שכל כוונתו לעשות הבלונים מן מי הסבון אמנם עיין באג"מ (ה - ק"ג) שכתב דאסור להתרחץ עם בורית לח ואיסורו משום ממחק ולא משום נולד

(יג) BICYCLES & TRICYCLES - אופניים המיוחד להוצאה הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור אף מקום עירוב משא"כ תלת אופן (tricycle) (טלטולי שבת דף 24 בשם רב משה) ועיין בכף החיים (ת"ז - סק"ח) דאין איסור ברכיבה אם העיר מעורבת ורב אלישיב פסק כיון שהאיסור לקטן לרכוב עליו הוא רק מחמת חומרא לכן אינם מוקצים ואם הם של גדול הוא ככלי שמלאכתו לאיסור (שלמי יהודה ש"ז) ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ז - ל - ח) שרכיבה אסור משום (כ) עובדין דחול (כ) גזירה שמא יצא חוץ לתחום (ג) גזירה שמא יתקן מנא

(יד) תורת הראטעל (rattle) עיין בשש"כ (ט"ז - י"ו וי"ח נ"ש הגרש"ז) דיתכן שאף לגדול מותר נשיקה זו אשר כל השומע קולו יודע שעושה כן להרגעת התינוק דלשתק לתינוק לא מיקרי לשיר והיינו משום דקשקוש באגוז או בזוג היו רגילים להשתמש בהם גם לדברים אחרים של שיר ולא רק לתינוק משום הכי אסור ועדיין צ"ע אמנם ליתן בידי התינוק מותר (ש"ג ובה"ל ד"ה מד"ס בשם הרע"א) ואף דלפי הרמ"א דכל שהכלי מיוחד לכך אסור מ"מ איסורו הוא משום עובדא דחול וא"כ דכלי שעומד רק להשמיע קול ולא לשיר כמו ראטעל ועומד בעיקר לצעצוע ג"כ לא חשיב כעובדא דחול ומותר ליתן לתינוק וע"ע בקיצור הלכות שבת (ל"ז - סק"ז ח"א ו) ועיין בספר שלמי יהודה (ה - ט"ו) דהראטעל הוה כלי שמלאכתו לאיסור והאג"מ כתב דאינו מוקצה מ"מ שכלי שיש בו פעמון מותר לטלטלו רק לצורך גופו דהיינו תשמיש לתינוק וכל זה בצעצועים שאינם משמיעים קול מיד כשאוהזו בהן (ה - כ"ז - ז) ועיין בשו"ת משנה הלכות (ו - ט"ד) שכתב דכיון דכלי זה נעשית דוקא לקטנים ולהם מותר להרעיש א"כ כלי שמלאכתו להיתר הוא וגם מותר לגדול להשמיע קול בצעצוע כלאחר יד אם התינוק בוכה הרבה ועיין בשו"ת באר משה (ו - כ"ח) וע"ע בספר טלטולי שבת (דף 26) ולפענ"ד אין נראין דבריו

(טו) PING PONG - עיין בשש"כ (ט"ז - ו) דאין איסור בדבר וספר טלטולי שבת כתב בשם רב משה דדינם ככדור דהו"ל כלי שמלאכתו להיתר (דף 26) וע"ע בבאר משה (ז - כ"ז) שכתב לאיסור דשייך בה משום השמעת קול ונראה לי דאין איסור בדבר דאינו מתכוין להקול (רמ"א של"ס - ה)

נ"בס' ל"ל'ו' נ"שאות' א"ב' אורי' ר' א"ל'ס'ז'ר' ל"פ"א' ב"ר' י"סק'ב' ארז'ב' ע"י' א"ל'א' אורח' ה"א"ש' רח"ל' ב"ר' גרשון' חנוך' הס"נ'ב' הכ"פ' ע"י'